

Чернецька Н. Г. Бандурне мистецтво Волині: від аматорства до професіоналізму / Н. Г. Чернецька // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 21. Т. 1 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2015. – С. 144–150.

УДК 787.6(477.82)(091)

Чернецька Наталія Григорівна, кандидат мистецтвознавства,
старший викладач Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки, м. Луцьк

БАНДУРНЕ МИСТЕЦТВО ВОЛИНІ: ВІД АМАТОРСТВА ДО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Досліджено шляхи професіоналізації бандурного мистецтва Волині другої пол. XX – початку XXI ст.; наведено факти вдосконалення інструментарію; висвітлено творчість окремих персоналій та педагогічні досягнення провідних фахівців; окреслено просвітницьку роль концертної діяльності бандуристів.

Ключові слова: бандурне мистецтво, бандурист, концертна діяльність, ансамблеве виконавство, бандурний репертуар.

Бандурне мистецтво як невід’ємна складова частина музичної культури є важливим підґрунтям для створення системи духовних і культурних цінностей української нації. Загальносуспільне усвідомлення вагомості музичної культури й унікальність бандурного мистецтва посилюють науковий інтерес до бандурної практики. Нині особливої актуальності набуває регіональний підхід до дослідження національного мистецтва.

Проблематику кобзарського й бандурного мистецтва в регіональному аспекті представлено сучасними дослідженнями В. Чуркіної (кобзарсько-лірницька традиція Слобожанщини), Т. Чернети (бандурне мистецтво Дніпропетровщини), І. Куровської (кобзарство Кримського регіону).

Аналіз наукових праць та публікацій стосовно вивчення музичного життя Волині підтвердив, що процеси становлення й розвитку бандурного

мистецтва нашого краю не відображені в наукових дослідженнях за такими аспектами, як професіоналізація фахової музичної освіти, удосконалення конструкції інструмента, розвиток сольних та ансамблевих форм концертної практики, що засвідчує **актуальність** теми.

Мета розвідки – дослідження шляхів професіоналізації бандурного мистецтва Волині в другій пол. ХХ – на початку ХХІ ст. на основі аналізу його складових частин (фахової освіти, сольного й ансамблевого виконавства, конкурсно-фестивальної практики).

Для вивчення процесів становлення бандурного мистецтва Волині потрібно з'ясувати деякі поняття. На наше переконання, доцільно уточнити сутність терміна «бандурист-аматор» (виконавець, який із задоволенням займається музикою, не маючи фахової підготовки). Звідси випливає, що «аматорство», або «аматорський рівень», – це виконавський рівень бандуристів, які мають загальну музичну освіту й володіють знаннями, уміннями та навичками, необхідними для аматорської діяльності.

Термін «бандурист-професіонал» передбачає наявність у виконавців фахової музичної освіти. Фахова музична освіта – це процес, у якому навчання здійснюється за трьома музично-освітніми рівнями (музична школа, музичне училище, ВНЗ), забезпечується комплексність і багатогранність підготовки фахівців (сольне, ансамблеве та диригентське виконавство, оволодіння навичками композиції), створюється навчально-педагогічна література, відбувається активна популяризація жанру. Фахова підготовка бандуристів передбачає подальшу професійну діяльність фахівців (виконавську, педагогічну, композиторську й наукову).

Потрібно зазначити, що однією з особливостей західноукраїнської музичної культури було те, що вона розвивалася переважно у формах аматорського мистецтва, яке перебувало під контролем відповідних органів і стало важливим засобом комуністичного виховання. Не виняток і Волинь. У післявоєнний період тут практикувалося проведення олімпіад самодіяльної творчості.

Становлення саме музичної освіти на Волині пов'язане з відкриттям музичної школи у Луцьку ще в 1940 р. Під час німецької окупації на Волині функціонував ансамбль бандуристів під орудою Г. Білогуб та гастролювала Українська капела бандуристів із Києва. Після визволення регіону від фашистів у 1944 р. викладачами музичної школи стали фахівці, які прибули зі східних областей України. Тоді ж у школі Юрій Бартошевський (1905–1961), бандурист із Києва започаткував клас бандури [2, 6].

Проблема нестачі інструментів спонукала Ю. Бартошевського запросити до Луцька майстра Володимира Тузіченка (у деяких виданнях Тузиченко). Працюючи над удосконаленням інструмента, він сконструював нові типи оркестрових бандур: бандуру-приму, бандуру-пікколо, бандуру-альт, бандуру-тенор, бандуру-бас і бандуру-контрабас. Вони використовувалися в ансамблі бандуристів музичної школи. Ці інструменти датовані 1946–1948 рр. і мали стрій G-dur й e-moll [2, 7]. У деяких із них був „штатив” із педаллю та демпфером-глушником, але, як підтвердив подальший практичний досвід, педаль виявилася зайвою та її зняли [5, 33]. Нові конструкції бандур апробовано в класі Ю. Бартошевського. Співпраця обох ентузіастів сприяла деяким нововведенням: уперше створено модератор для кращого звучання інструмента, здійснено пошуки надійного перемикання тональностей [2, 7]. Очевидці стверджують, що саме в Луцьку В. Тузіченко вперше виготовив експериментальну клавішну бандуру. За допомогою розміщення фортепіанної клавіатури на басах і повного хроматичного звукоряду приструнків майстер розширив звукоряд бандури. Але це нововведення не зарекомендувало себе з кращого боку: тембр звуків, утворюваних ударом клавіш по басах і щипком приструнків, дисонував [3, 90].

Зі збільшенням у школі учнів-бандуристів у 1948 р. педагогічну діяльність розпочала Анастасія Ващенко (1925–1995), випускниця Київського музичного училища (кл. бандури В. Кабачка). Її подвижницька праця сприяла розширенню класу бандури, вихованню талановитих учнів.

Активний розвиток народної аматорської творчості на Волині стимулював розвиток бандурного мистецтва, яке активізувалось у сольному та ансамблевому виконавстві. Своєрідний осередок кобзарського мистецтва організовано Раїсою Гіщинською в Луцькому училищі культури на початку 60-х рр. Створений нею квартет бандуристок став бронзовим лауреатом Всесоюзного фестивалю самодіяльного мистецтва в Києві. Капела та ансамблі бандуристів під керівництвом Р. Гіщинської постійно брали участь в урочистих концертах обласного центру й у районах області, виховуючи повагу та любов до мистецтва рідного краю як у самих виконавців, так і в слухачів [2, 10].

Організація музичного училища в Луцьку в 1959 р. стала наступною сходинкою професіоналізації музичної освіти області. Разом з іншими народними інструментами в училищі відкрито клас бандури, де, поряд із викладачем музичної школи А. Ващенко, працювала випускниця Київської консерваторії І. Скіра (Стефанович). Талановита бандуристка зробила вагомий внесок у підвищення професійного рівня навчання, проявила себе досвідченим педагогом і концертним виконавцем. Створені нею перші студентські ансамблі бандуристів мали значний успіх [2, 9]. Зі збільшенням набору студентів І. Скіра створила мішану капелу бандуристів (до 40 осіб), використавши в ній сконструйовані й виготовлені В. Тузіченком бандури. Основу репертуару капели складали українські народні пісні в обробках керівника [6, 91].

Зі збільшенням контингенту учнів педагогічний колектив музичного училища поповнювався молодими талановитими викладачами. Одним із них став випускник Київської консерваторії Юлій Боковий (клас викл. А. Бобиря), який у 1964 р. очолив клас бандури Луцького музичного училища і зробив значний внесок у становлення бандурного мистецтва на Волині. Під його керівництвом репертуар ансамблю бандуристів поповнився народними піснями у власних обробках керівника. Ю. Боковий активно займався концертною, організаторською та суспільно-громадською діяльністю, неодноразово очолював народний відділ

Луцького музичного училища. Маючи високе почуття відповідальності за своє покликання, він знаходив особливий підхід до кожного молодого таланту [6, 96–97]. У свій час Ю. Боковому як єдиному викладачу класу бандури, довелося вдосконалювати методику навчання гри на бандурі, розробляти програмні вимоги для бандуристів зі спеціальності й методики роботи з ансамблем бандуристів. Одна зі складних ланок музичної педагогіки – виховання технічної майстерності учня, а це, насамперед, систематична робота над гамами та вправами. Ю. Боковий, по-своєму розуміючи цю проблему, запропонував виконання технічного мінімуму в такій послідовності: гама і її структурні складові, подвійні ноти (терції, сексти, октави), обернення акордів та арпеджіо (за схемою T–S–D–T). Цей інструктивний матеріал сприяє розвитку дрібної моторики пальців правої й лівої рук (із застосуванням відповідної аплікатури), вихованню чіткого метроритму та гармонічного слуху [6, 98].

У 70-х рр. педагогічну діяльність у Луцькому музичному училищі розпочала випускниця Львівської консерваторії Тетяна Ткач (клас викл. В. Герасименка) як викладач фаху й керівник капели бандуристів.

Із першого року роботи в музичному училищі дирекція довірила Т. Ткач досить відповідальну місію – очолити капелу бандуристів, що на той час була вже відомим в області мистецьким колективом. Діяльність капели бандуристів – особлива сторінка творчого життя училища, адже з 1971 р. і по сьогодні її незмінним керівником є Т. Ткач.

Під її керівництвом майстерність та художньо-виконавський рівень капели значно підвищилися. Високопрофесійна робота керівника створила умови для складання державного іспиту з диригування випускниками-бандуристами – капела стала базою диригентської практики для студентів. Репертуар капели формується на основі української та світової музичної класики, оригінальних творів композиторів сучасності й минувшини: раритетними є твори на вірші Т. Шевченка, українські народні пісні (обр. М. Гвоздя, Г. Давидовського, Г. Китастого та ін.), твори українських (Є. Адамцевича, С. Гулака-Артемівського, М. Дейчаківського, А. Кос-

Анатольського, М. Кропивницького, М. Леонтовича, М. Лисенка, П. Майбороди, Г. Хоткевича), зарубіжних (Й. Баха, Й. Брамса) й сучасних українських (О. Герасименко, В. Павліковського, П. Свиста, В. Тиможинського, Л. Шукайло та ін.) композиторів. Капела активно популяризує мистецтво бандуристів на обласному рівні, бере участь у різноманітних мистецьких акціях, гідно представляє область у творчих звітах Волині в Києві, репрезентує українське мистецтво в гастрольних подорожах (Німеччина, Польща, Білорусь) [1]. Своєю активною діяльністю Т. Ткач пробуджує у молоді інтерес до ансамблевого музикування й тим самим сприяє популяризації та активному розвитку бандурного мистецтва.

Не менш вагома сфера діяльності Т. Ткач – педагогічна робота. Творче застосування системи методичних принципів дає їй змогу виховати із посереднього початківця не лише яскраву особистість, а й чудового фахівця. Методика Т. Ткач спрямована на максимальне розкриття можливостей кожного з учнів, а її клас – це своєрідна творча майстерня, що безперервно оновлюється новими студентами, які, здобувши професійні навички, «несуть» бандурну естафету далі. Професійність і значимість роботи педагога виявляється в реалізованості та досягненнях його вихованців. У цьому плані Т. Ткач може пишатися учнями свого класу. Серед них – заслужені артисти та працівники культури України, кандидати мистецтвознавства, лауреати всеукраїнських і міжнародних конкурсів [6, 102].

Досвід педагогічної роботи Т. Ткач передає доньці Ірині кандидату мистецтвознавства, випускниці Львівської консерваторії (клас викл. Л. Посікіри). Як керівник капели бандуристів І. Дмитрук має прекрасні якості організатора й диригента, успішно переймає досвід своєї мами як викладача та керівника капели, наставника у творчому житті та педагогічному процесі. І. Дмитрук працює викладачем музичного училища з 1998 р., її учні є лауреатами всеукраїнських і міжнародних конкурсів, продовжують навчання у ВНЗ. У 2012 р. указом Президента їй присвоєно звання заслуженого діяча мистецтв України.

Високим рівнем професіоналізму в музичному училищі позначена робота випускниці Львівської консерваторії Ірини Любашевської (кл. викл. В. Герасименка). Опираючись на методичні напрацювання свого вчителя, професора В. Я. Герасименка, у педагогічній діяльності І. Любашевська застосовує ефективну методику навчання гри на бандурі, працює з учнями над подоланням проблем звуковидобування, над удосконаленням виконавського апарату. І. Любашевська як чуйний та уважний педагог, прекрасно знаючи фізіологічні можливості виконавського апарату бандуриста, тонко відчуває психологічно-емоційний стан учня, аналізує кожен рух і напруження м'язів під час гри, ретельно й старанно працює над специфікою звуковидобування. Характеризуючи гру учня на уроці, викладач дає влучні зауваження та поради, теоретично обґрунтовує помилки у формуванні бандурної техніки виконавця й указує на найкоротші способи їх подолання. Велику увагу викладач приділяє застосуванню виконавських виражальних засобів (артикуляції, штрихів, динамічної шкали, темпів), упровадження яких дає змогу донести до слухача музичний образ і розкрити художній зміст виконуваного твору. Студенти класу І. Любашевської вирізняються високим професіоналізмом у володінні інструментом та наполегливістю в навчанні, серед них є лауреати міжнародних і всеукраїнських конкурсів [6, 104–105].

Яскрава сторінка в мистецькому житті Волині – творчість тріо бандуристок Луцького міського будинку культури в складі Л. Войнаровської, І. Любашевської та М. Сточанської. Упродовж 10 років (1984–1995 рр.) колектив займався активною концертною діяльністю, був учасником урочистостей на міському й обласному рівнях і концертних поїздок всеукраїнського та міжнародного значення. Знамените волинське тріо бандуристок – лауреат Всесоюзного й республіканських конкурсів, дипломант Міжнародного фестивалю народної музики в Югославії. Успіху колективу сприяли високий професіоналізм та проста щира виконавська манера, а кращі зразки української музичної класики, народної пісенної творчості записані обласним і всеукраїнським радіо та телебаченням.

Своєю активною діяльністю тріо зробило значний внесок у культурно-мистецький простір Волині й популяризацію бандурного мистецтва в період „перебудови” та в перші роки незалежної України [6, 128].

Вагоме місце в розвитку бандурного мистецтва Волині займають вихованки Львівської консерваторії Марія Федосюк і Лариса Рихлюк (клас викл. В. Герасименка), які поєднали педагогічну працю в Луцькому музичному училищі з виконавсько-просвітницькою роботою.

Активна концертна діяльність М. Федосюк у 1987–1995 рр. тісно пов’язана з популяризацією народної та сучасної композиторської творчості, пісень національно-визвольної боротьби й епічних творів. Головним каталізатором успішної сольної кар’єри М. Федосюк є яскрава індивідуальна манера співу та розмаїтий виконавський репертуар, який охоплював пісні на вірші Т. Шевченка й Лесі Українки, чимало творів А. Пашкевича на вірші волинських поетів, українські народні пісні, козацькі, січові та повстанські пісні, колядки [7]. Репертуарна палітра бандуристки насичена епічними творами: «Дума про Тараса» та «Дума про Берестечко» (муз. В. Тиможинського), «През шаблю маєм право» (муз. А. Пашкевича), «Дума про козака-бандуриста» (муз. Ф. Глушка), «Дума про козацькі могили» та «Кнізівна Либідь» (А. Кос-Анатольського). Інтерпретація виконуваних творів провертала увагу бездоганним відчуттям стилю й детально точним відтворенням авторського тексту Марією Федосюк. Артистка пропагувала мистецтво бандуристів серед трудової громадськості області, у навчальних закладах, її майстерною грою та чудовим голосом захоплювалися в Україні, Росії й Польщі [6, 132–133].

Вагомий внесок у справу популяризації бандури зробила Л. Рихлюк, яка з 1989 р. займалася концертною діяльністю як солістка-бандуристка та оркестрантка народного заслуженого ансамблю пісні і танцю «Колос». Л. Рихлюк побувала з колективом у численних закордонних концертних поїздках (Польща, Угорщина, Німеччина, Франція, Італія, Голландія, Великобританія), де з великим захопленням публіка сприймала українське мистецтво та виступи бандуристки. Провідною рисою концертної

діяльності Л. Рихлюк є опора на національно-патріотичний репертуар, популяризація композицій волинських авторів і волинський фольклор. До репертуару входять твори епічного характеру: «Дума про Мазепу» та «През шаблю маєм право» (муз. А. Пашкевича), «Дума про козацькі могили» й «Князівна Либідь» (А. Кос-Анатольського), «Плач Ярославни» (муз. Ф. Кучеренка), «Дума про кобзу» (муз. Ф. Жарка), «Дума про Матір Україну» (муз. Ф. Глушка) та волинські народні пісні в обробках виконавиці: «Тече вода», «Посіяла огірочки», «Місяць і зіроньки», «Нині, нині...». Із 2011 р. І. Рихлюк працює солісткою-бандуристкою ансамблю народної музики «Волиняночка» [6, 133–134].

Із 1985 р. концертне життя Волині поповнив ще один мистецький колектив – студентська капела бандуристів «Дивоструни» Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки під керівництвом випускниці Львівської консерваторії Мирослави Сточанської. За досить короткий час капела набула популярності, здобула загальне визнання й стала окрасою всіх мистецьких заходів інституту, міста, області. З-поміж інших колективів капела «Дивоструни» вирізняється високою культурою співу, насиченим бандурним супроводом, різноплановим репертуаром та його художнім виконанням (понад шістьдесят музичних творів різних за стилем у вишуканих обробках керівника). Репертуар капели складають твори на вірші Лесі Українки й Т. Шевченка, українські народні пісні та пісні національно-визвольних змагань (стрілецькі й повстанські), твори українських (Є. Адамцевича, О. Білаша, А. Грицяя, М. Жербіна, А. Кос-Анатольського, Л. Левітової, Л. і Б. Лепких, П. Майбороди, І. Марченка, Я. Степового, В. Шаповаленка, В. Чинча, О. Яковчука та ін.) і волинських (М. Стефанишина, О. Каліщука, О. Дем'янчука, І. Ольшевського) композиторів, цикл колядок та твори на релігійну тематику [6, 115–116]. Студентська капела «Дивоструни» стала справжньою мистецькою лабораторією для виховання вчителя музики, керівника позакласної роботи зі школярами, майбутнього керівника професійного дитячого колективу.

М. Сточанська, створивши відповідну навчально-методичну та теоретичну базу для професійного навчання бандуристів, у 1988 р. сприяла відкриттю в педагогічному інституті класу бандури, тим самим у подальшому, готуючи для роботи в школі вчителів-бандуристів, сприяючи популяризації інструмента і його впровадження в навчальний процес освітніх закладів області. У педагогічній діяльності М. Сточанська опирається на методику викладання професора В. Герасименка, особливу увагу приділяючи звуковидобуванню та тембровому звучанню інструмента. На заняттях зі студентами працює над „культурою” звуку, розвиває творчий і виконавський потенціал і вокальні здібності, значну увагу приділяє інтелектуально-художньому розвитку молодого покоління.

Потреба в узагальненні багаторічної плідної праці зі студентами класу бандури та з творчими колективами бандуристів Луцького педінституту (нині Східноєвропейський національний університет), прагнення поділитися практичним досвідом спонукали М. Сточанську до створення навчально-методичної літератури. У доробку викладача – понад 20 публікацій: методичні рекомендації, репертуарні збірники, авторські навчально-методичні й навчально-репертуарні посібники, збірники ансамблевих партитур, науково-методичні статті [6, 118].

Яскравим прикладом професіоналізації ансамблевого виконавства стала творча діяльність організованого М. Сточанською тріо бандуристок «Дивоструни», яке пройшло шлях від студентського колективу до штатної концертної одиниці ВНЗ. Тріо, розпочавши свою діяльність у 1999 р., стало активним творчим і концертним колективом Волині, лауреатом міжнародних та всеукраїнських конкурсів і фестивалів. Виконавський репертуар тріо, крім обробок українських народних пісень, складають твори українських (О. Білаша, А. Горчинського, Г. Китастого, А. Кос-Анатольського, М. Лисенка, П. Майбороди, Я. Степового, В. Шаповаленка, Г. Хоткевича), зарубіжних (Й. Баха, Л. Бетховена, Р. Шуберта), сучасних українських (О. Герасименко, Г. Менкуш, С. Фоменка, В. Черевченка) та волинських (В. Тиможинського, М. Стефанишина, О. Каліщука,

І. Ольшевського) композиторів. Колектив здійснив запис низки компакт-дисків, музичних фільмів, активно популяризує бандурне мистецтво в Україні й за кордоном (Німеччина, Польща, Росія) [6, 135].

Високого рівня на Волині досягло дитяче бандурне мистецтво, що засвідчує велика кількість дитячих ансамблів на щорічному обласному конкурсі кобзарського мистецтва. Серед найбільш відомих колективів – гурт «Кобзарик» Горохівського будинку «Просвіти», який у 1993 р. організувала Любов Мосієвич. Колектив є активним учасником районних та обласних свят, оглядів-конкурсів кобзарського мистецтва. «Кобзарик» вирізняється творчою діяльністю патріотичного спрямування – популяризує поезію й пісні репресованих поетів. Його репертуар становлять українські народні пісні, стрілецькі та повстанські, ліричні й жартівливі, твори на поезію Т. Шевченка та інших українських поетів [4].

Успішною в Луцьку є діяльність ансамблю хлопчиків-бандуристів «Кобзарик» Луцької ДМШ №1. Його керівники – Л. Євсеєнко (із 1985 р.) та Г. Сидоренко (із 2003 р.) – плідно працюють над культурою співу й гри на інструменті, досконалим виконанням репертуару, про що свідчать зайняті призові місця в обласних конкурсних змаганнях.

Неодноразовим володарем Гран-прі обласного конкурсу кобзарського мистецтва була зразкова капела бандуристів Нововолинської дитячої школи мистецтв (керівник – Н. Сологуб). Колектив активно пропагує кращі зразки української музичної спадщини, залучаючи значну кількість дітей міста до національного мистецтва.

Однією з умов фахової музичної освіти бандуристів є активна популяризація жанру, що передбачає також організацію конкурсних змагань. Починаючи з 1989 р., у Луцьку щорічно проходить обласний огляд-конкурс кобзарського мистецтва, започаткований Євгеном Гіщинським. Його учасники – дорослі та дитячі ансамблі бандуристів, солісти.

У 1992 р. на базі Луцького педінституту ім. Лесі Українки відбувся Перший Всеукраїнський конкурс бандуристів – студентів педагогічних

ВНЗ. Значну популярність бандури в педагогічних ВНЗ України засвідчили учасники конкурсу – представники Києва, Харкова, Одеси, Івано-Франківська, Дрогобича, Тернополя, Рівного, Кам'янця-Подільського, Ніжина, Бердянська, Луцька.

Початок ХХІ ст. ознаменувався новими культурними акціями в житті бандуристів Волині: у 2003 р. в Луцьку започатковано I Всеукраїнський дитячий огляд-конкурс «Волинський кобзарик», що проходить під егідою Національної спілки кобзарів України. Проведення в Луцьку II, III, IV, V, VI та VII дитячих конкурсів «Волинський кобзарик» (2005, 2007, 2009, 2011, 2013, 2015 рр.) засвідчило його зростання не тільки кількісно, але і якісно. Із 2009 р. конкурс юних бандуристів набув міжнародного статусу. Журі очолює голова правління Національної спілки кобзарів України В. Єсипок, членами журі є авторитетні бандуристи України. Мета проведення таких конкурсних змагань – популяризація бандури в музичних школах області, залучення до навчання більшої кількості дітей.

Висновок: аналіз ознак, що характеризують бандурне мистецтво як аматорське чи професійне, дає підстави стверджувати, що з відкриттям класу бандури в Луцькому музичному училищі відбувається поступовий процес професіоналізації бандурного мистецтва. Основними складовими частинами цього процесу стали:

- удосконалення інструментарію: створення нових типів оркестрових бандур, виготовлення експериментальної клавішної бандури, удосконалення технічно-виконавських можливостей інструмента;

- реорганізація мистецьких навчальних закладів (становлення триступеневої музичної освіти – школа, училище, ВНЗ);

- високий рівень фахової підготовки бандуристів, що засвідчують лауреатства на фестивалях і конкурсах регіонального, всеукраїнського й міжнародного рівнів;

- концертно-просвітницька діяльність: створення різноманітних колективів бандуристів у закладах освіти та культури, їх активна участь у мистецьких акціях;

- упровадження бандури в навчальний процес загальноосвітньої школи для відродження традицій народного виконавства в музичному вихованні школярів, для проведення заходів позакласної виховної роботи;
- розширення репертуару;
- популяризація бандурного мистецтва за допомогою низки культурно-мистецьких проєктів;
- проведення конкурсних змагань, що сприяють виявленню обдарованих дітей, удосконаленню фахової підготовки педагогів тощо;
- публікація навчально-методичної й нотної літератури.

З'ясовано, що значним внеском у становлення музичної освіти бандуристів Волині була діяльність перших педагогів-бандуристів (Ю. Бартошевського, А. Ващенко). Формування професійних засад сучасного бандурного мистецтва пов'язане з діяльністю провідних викладачів: І. Скіри, Ю. Бокового, Т. Ткач, І. Любашевської, М. Сточанської, М. Федосюк, Л. Рихлюк, І. Дмитрук та ін.

Список використаної літератури

1. Балик Н. Світ краси і ніжності / Н. Балик // Радянська Волинь. – 1989. – № 249 (12037). – С. 4.
2. Гіщинська Р. Розвиток бандури на Волині : краєзнавчий нарис, пісні / Р. Гіщинська. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 72 с.
3. Горіна А. Кобза-бандура майстрів Волині / А. Горіна // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. праць // Наукові записки РДГУ. – Вип. 12. – Рівне : РДГУ, 2007. – С. 85–93.
4. Ланівець О. „Кобзарик” долає кордони / О. Ланівець // Досвітня зоря. – 2000. – № 48 (279). – С. 5.
5. Мельничук С. Волинська цимбальна школа. Творчий портрет волинської цимбально-педагогічної школи Р. Я. Скіри. – Луцьк : ВАТ „Волинська обл. друкарня”, 2008. – 156 с.
6. Чернецька Н. Г. Бандурне мистецтво в контексті музичної культури Волині ХХ–початку ХХІ ст. : дис. ... канд. мистецтвознавс. 26.00.01. /

Н. Г. Чернецька ; Київський національний університет культури і мистецтв. – К., 2012. – 290 с.

7. Філатенко А. І чарівні струни бандури / А. Філатенко // Радянська Волинь. – 1989. – № 160 (11948). – С. 4.

REFERENCES

1. Balyk N. Svit krasy i nizhnosti // Radjans'ka Volyn'. – 1989. – № 249 (12037). – S. 4.
2. Gishhyns'ka R. Rozvytok bandury na Volyni: krajeznavchyj narys, pisni. – Luc'k: Nadstyr'ja, 2005. – 72 с.
3. Gorina A. Kobza-bandura majstriv Volyni / A. Gorina // Ukrai'ns'ka kul'tura: mynule, suchasne, shljahy rozvytku : zb. nauk. prac' // Naukovi zapysky RDGU. Vyp. 12. – Rivne : RDGU, 2007. – S. 85 – 93.
4. Lanivec' O. „Kobzaryk” dolaje kordony // Dosvitnja zorja. – 2000. – № 48 (279). – S. 5.
5. Mel'nychuk S. Volyns'ka cymbal'na shkola. Tvorchij portret volyns'koi' cymbal'no-pedagogichnoi' shkoly R.Ja.Skiry. – Luc'k: VAT „Volyns'ka obl. drukarnja”, 2008. – 156 s. – Bibliogr.: s.152.
6. Chernec'ka N. G. Bandurne mystectvo v konteksti muzychnoi' kul'tury Volyni XX –pochatku XXI st. : dys. ... kandydata mystectvoznavstva. 26.00.01. / N. G. Chernec'ka ; Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet kul'tury i mystectv. – К., 2012. – 290 с.
7. Filatenko A. I charivni struny bandury // Radjans'ka Volyn'. – 1989. – № 160 (11948). – S. 4.

Чернецкая Наталия Григорьевна, кандидат искусствоведения, старший преподаватель Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки, г. Луцк.

Бандурное искусство Волыни: от самодеятельности к профессионализму.

Исследуются пути профессионализации бандурного искусства Волыни второй пол. XX – начала XXI века; наводятся факты усовершенствования инструментария; освещается творчество отдельных персоналий и педагогические достижения ведущих

специалистов; анализируется просветительская роль концертной деятельности бандуристов.

Ключевые слова: бандурное искусство, бандурист, концертная деятельность, ансамблевое исполнительство, бандурный репертуар.

Chernetska Nataliya

Bandore Performing Art of Volyn: from Amateur to Professional Manner

The article reviews ways of professional development in bandore performing art of Volyn in the latter half of the twentieth century up to the early 21st century, gives the facts of instrument improvement, highlights creative work of some musicians and pedagogical achievements of leading specialists, outlines the educational role of bandore players' concerts.

After World War II the music culture of Volyn was developing mainly as amateur art and was under control of competent authorities (the Communist party's watchdogs) and became an important means of communist education. However, in Lutsk in 1944 Yu.Bartoshevskiyi started up a course of study specializing in bandore at Lutsk Music School, later the bandore band was arranged (musical director – A.Vashchenko), the bandore workshop was run by expert V.Tuzichenko. The next logical step was made with launching a new study course specializing in bandore in Lutsk Music Professional School in 1959. Its graduates I.Skira, Yu.Bokovyi, T.Tkach made the bandore-specializing study professional. It was possible to get professional music education at children's music schools in the region as well as at Lutsk College of Art and Lutsk Teachers' Training College. It gave the chance to set up various bandore bands that promoted the bandore art at regional and republican levels. Another indicator of professional development in the bandore education was starting a bandore-specializing course at Lutsk Teachers' Training Institute in 1988 and it resulted in the instrument introduction into school activities. The forward step in bandore performing art was arranging music festivals and contests of regional and all-Ukrainian levels in Lutsk, these events are of great importance for stirring up the bandore education and performing, making the instrument popular among the youth.

Thus, the distinguishing features of professional growth in bandore performing art of Volyn in the latter half of the twentieth century up to the early 21st century include the following activities such as: instrument improvement, molding a three-level education (a music school, a college and an institute), bandore players' professional training, arranging concerts and other education activities, introducing bandore into school activities, holding musical contests, revealing students' creative potential, promoting the bandore art via a series of art projects.

Thus, bandore performing art of Volyn in the latter half of the twentieth century up to the early 21st century corresponded to the stages of general art transformation. Creative growth of amateur bands, instrument improvement, and professional development of bandore training were of special significance and became evidence of regional art and culture progress.

Key words: bandore art, bandore player, concert activity, ensemble performance, bandore repertoire.